

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

ОРФОЕПІЧНИЙ ПРАКТИКУМ

**Навчально-методичний посібник
для проведення лабораторних занять
(для студентів спеціальності 061 Журналістика
ОП «Міжнародна журналістика»)**

Ужгород 2025

УДК 81'355(076):070

Г 43

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол № 8 від 26 травня 2025 р.).

Рецензенти:

Соломін Євген Олександрович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент;

Шаповалова Галина Валентинівна, кандидат філологічних наук, доцент.

Орфоепічний практикум: навчально-методичний посібник для проведення лабораторних занять (для студентів спеціальності 061 Журналістика ОП «Міжнародна журналістика») / Укл. Г.І. Гецько. Ужгород, 2025. 61 с.

У навчально-методичному посібнику представлено практичний матеріал із дисципліни «Орфоепічний практикум» для майбутніх медійників. Запропоновано систему тренувальних вправ, спрямованих на формування нормативного, інтонаційно виразного мовлення, удосконалення техніки правильної вимови, розвиток мовленнєвого (інтонаційного) дихання та чіткої дикції. Посібник забезпечує формування навичок аналізу власної мовленнєвої діяльності під час створення радіо- й телепродукту, а також усвідомленню ролі вимовної норми як складника професійного іміджу журналіста в міжнародному медіапросторі.

Методичні матеріали призначено для здобувачів вищої освіти 2 курсу філологічного факультету, які навчаються за ОП «Міжнародна журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

© Гецько Г.І., 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Лабораторне заняття № 1-2. Орфоепічні норми та їх значення у професійній діяльності журналіста. Мішано-діафрагмаційне дихання – основа техніки мовлення. Професійні властивості та гігієнічні вимоги до голосу.....	5
Лабораторне заняття № 3-4. Основні вимовні норми у системі українського вокалізму. Методика оволодіння правильною вимовою звуків.....	7
Лабораторне заняття № 5-6. Основні вимовні норми у системі українського консонантизму. Тренування вимови складних звукових комплексів.....	9
Лабораторне заняття № 7-8. Основні закони милозвучності української мови. Корекція неорганічних вад мовлення.....	13
Лабораторне заняття № 9-10. Ритміко-інтонаційна організація мовного потоку. Основні фонетичні одиниці мовлення. Наголос. Інтонація та мелодика.....	16
Лабораторне заняття № 11-12. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування іменників у професійному мовленні.....	19
Лабораторне заняття № 13-14. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування займенників у професійному мовленні.....	21
Лабораторне заняття № 15-16. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні.....	24
Лабораторне заняття № 17-18. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування числівників у професійному мовленні.....	27
Лабораторне заняття № 19-20. Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прислівників у професійному мовленні.....	29
Лабораторне заняття № 21-22. Дикція в усному мовленні та методика оволодіння нею. Особливості наголошування дієслів у професійному мовленні.....	32
СКЛАДНІ ВИПАДКИ НАГОЛОШЕННЯ: КОРОТКИЙ СЛОВНИК.....	35
ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ.....	54
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ.....	57

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Орфоепічний практикум» є дати студентам необхідний теоретичний коментар щодо вимовних норм української літературної мови, запропонувати систему тренувальних вправ для їх засвоєння; сприяти виробленню навичок самоконтролю власного мовлення й вихованню відповідальності за мовленнєву культуру медіа як складника професійного іміджу журналіста

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- 1) опанування базових теоретичних понять і категорій української орфоепії, норм літературної вимови, особливостей фонетичної природи українського наголосу та його функцій у публічному мовленні;
- 2) ознайомлення з різновидами стилів говоріння та їхніми комунікативними особливостями;
- 3) формування нормативного, інтонаційно виразного мовлення, удосконалення техніки правильної вимови, розвиток мовленнєвого (інтонаційного) дихання та чіткої дикції;
- 4) вироблення вмінь добирати інтонаційні засоби відповідно до змісту, жанру та комунікативної мети медіатексту;
- 5) формування навичок розрізнення специфіки вимовних норм у сфері масмедіа, аналізу власних мовленнєвих дій у процесі створення радіо- й телепродукту в контексті міжкультурної комунікації.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Орфоепічний практикум» є командні та індивідуальні проєкти, презентації результатів виконаних завдань, інші форми індивідуальної та групової роботи зі створення радіопроектів, модульний контроль і залік.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 1-2.

Орфоепічні норми та їх значення у професійній діяльності журналіста. Мішано-діафрагмаційне дихання – основа техніки мовлення. Професійні властивості та гігієнічні вимоги до голосу

План

1. Орфоепія як розділ мовознавства.
2. Основні правила української літературної вимови.
3. Порухення правил української літературної вимови.
4. Анатомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків. Будова мовленнєвого апарату.
5. Фонетична транскрипція.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Наконечний М. Ф. З історії орфоепічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису української літературної вимови). Питання літературознавства і мовознавства. 1965. Вип. 1. С. 57–62.*
2. Записати авторський медіатекст фонетичною транскрипцією.
3. Переглянути художній фільм Тома Гупера «Король говорить» (2010). Зафіксувати способи (методики, вправи), завдяки яким британському королю Георгу VI вдалося подолати вади мовлення, аби стати голосом народу.
4. Відпрацювати артикуляційну гімнастику (фейсбїлдінг).
 - I. *Техніка вібраційного масажу.*
Енергійно постукувати пальцями обох рук:
 - по крильцях носа із вимовлянням звука [м] (т. зв. «мукання»);
 - по верхній губі із вимовлянням звука [в];
 - по нижній губі зі вимовлянням звука [з].
 - II. *Техніка для розроблення м'язів нижньої щелепи.*

Обережні рухи нижньою щелепою зі сторони в сторону із закритим ротом.
Уникати різких рухів (5-6 разів).

III. Техніка для розроблення м'язів язика.

Закритим ротом виконати кругові рухи язиком перед зімкненими зубами з максимальним його напруженням (5-6 разів).

IV. Вправа «Хоботок».

Закритим ротом із зімкненими губами, не показуючи зуби, виконуємо наступні рухи:

- 1) максимальна посмішка;
- 2) витягуємо губи максимально вперед у вигляді «трубочки/хоботка»;
- 3) рух «хоботком» вправо;
- 4) рух «хоботком» вліво;
- 5) рух «хоботком» вверх;
- 6) рух «хоботком» вниз;
- 7) максимальна посмішка;
- 8) вихідне положення.

Література

1. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
2. Залюбовська Л. Особливості орфоєпії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія»*. 2008. Вип. 2. С. 71–76.
3. Караман С.О., Караман О.В. Орфоєпічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
4. Наконечний М.Ф. З історії орфоєпічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису укр. літ. вимови). *Питання літературознавства і мовознавства*. 1965. Вип. 1. С. 57–62.
5. Орфоєпічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. Київ, 2001–2003.

6. Тимошенко П.Д. З історії формування орфоепічних норм української літературної мови (дожовтневий період). Українське усне літературне мовлення. Київ: Наукова думка, 1967. С.114–124.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 3-4.

Основні вимовні норми у системі українського вокалізму. Методика оволодіння правильною вимовою звуків

План

1. Артикуляційно-акустичні умови творення голосних звуків.
2. Особливості вимови голосних [а], [о], [у].
3. Вимова звуків [е] та [и] в українській мові.
4. Особливості вимови звука [і].

Завдання:

1. Опрацювати передмову до *Орфоепічного словника української мови: в 2 т. /уклад.: М.М. Пещак та ін. (К., 2001, 2003).*
2. Опрацювати наукову публікацію *Залюбовська Л. Особливості орфоенії в мові засобів масової інформації. Мандрівець: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71-76.*
3. Підготувати усний коментар (30–40 с.) до змодельованої ситуації: *«Термінове включення кореспондента з міжнародної конференції»*. Під час виконання: а) контролювати вимову голосних у наголошеній і ненаголошеній позиціях; б) уникати редукції голосних під впливом темпу мовлення.
4. Виявити і зафіксувати в українських радіоефірах (на вибір студента) помилки щодо вимови голосних звуків.
5. Артикуляційний тренінг для формування правильної артикуляції голосних:

- а). О - У - Е - І - И - А.**
- б). І - Е - А - О - У - И.**
- в). А - О - У - Е - И - І.**
- г). Е - И - І - А - О - У.**
- г). Ю - Ї - Є - Я - І - И.**
- д). Я - Є - Ю - Ї - І - И.**
- е). І - И - Ї - Є - Ю - Я.**
- є). І - Ї - Е - Є - У - Ю.**
- ж). И - Ї - Е - Є - А - Я.**

Література

1. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія: навч. посіб. Київ : Логос, 2010. 416 с.
2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Залюбовська Л. Особливості орфоепії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець*: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71–76.
4. Іщенко О.С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ, 2012. 222 с.
5. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
6. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ : Довіра, 2001, 2003.
7. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
8. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фашенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 5-6.

Основні вимовні норми у системі українського консонантизму. Тренування вимови складних звукових комплексів

План

1. Вимова дзвінких і глухих приголосних звуків.
2. Фонемна кореляція [г] і [ґ].
3. Вимова губних і зубних приголосних звуків.
4. Вимова шиплячих звуків.
5. Особливості вимови звукосполучень.

Завдання:

1. Виявити і зафіксувати в українських радіоефірах порушення у вимові приголосних звуків.
2. Проаналізувати мовлення окремого журналіста (на вибір студента) щодо дотримання ним нормативності вимови приголосних звуків.
3. Відпрацювати артикуляційні вправи для дикції.

Вправа I. *Тренування діафрагми, яка бере участь у процесі дихання.* Вимова звука [й] з максимальним використанням діафрагмального дихання. Тобто максимально застосовуємо живіт (нижню частину) і вимовляємо дзвінко звук [й] (30-50 разів), ніби всередині технічно набиваємо тенісний м'ячик. Аналогічно вимовляємо звук [б], але значно нижче.

Вправа II. *Для тренування нижньої щелепи.* Допомагає позбутися щелепного затиснення. Ставим руки на стіл і згинаємо їх у ліктях. Кисті рук складаємо в кулаки і підкладаємо під підборіддя (ліктя обох рук стоять поряд). Читаємо артикуляційно чітко заздалегідь підготовлений текст, при цьому нижньою щелепою максимально тиснемо на кулачки рук.

Вправа III. *Для тренування обох щелеп.* Уявити, що в руці тримаємо велике яблуко і намагаємося його відкусити, максимально відкриваючи рот.

4. Відпрацювати вправи для формування правильної артикуляції приголосних.

Вправа I. Членороздільно вимовити (8-10 разів) дзвінкі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Б - Д - Дз - З - Дж - Ж - Г - Ґ.

Вправа II. Членороздільно вимовити (8-10 разів) глухі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

П - Ф - Т - Ц - С - Ч - Ш - К - Х.

Вправа III. Членороздільно вимовити (8-10 разів) пари дзвінких і глухих приголосних звуків української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Б - П, В - Ф, Г - К, Г - Х, Д - Т, Ж - Ш, З - С.

Вправа IV. Членороздільно вимовити (8-10 разів) сонорні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

М - В - Н - Р - Л - Й.

Вправа V. Членороздільно вимовити (8-10 разів) губні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

М - Б - П - В - Ф.

Вправа VI. Членороздільно вимовити (8-10 разів) зубні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Н - Д - Т - Ц - З - С - Дз.

Вправа VII. Членороздільно вимовити (8-10 разів) передньопіднебінні приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Р - Ч - Ш - Ж - Й - Дж.

Вправа VIII. Членороздільно вимовити (8-10 разів) задньязикові приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Г - К - Ґ - Х.

Вправа IX. Членороздільно вимовити (8-10 разів) шиплячі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

Ш - Ч - Ж - Дж.

Вправа X. Членороздільно вимовити (8-10 разів) свистячі приголосні звуки української мови, стежити за правильністю їхньої артикуляції:

С - Ц - З - Дз.

Вправа XI. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) лі-ле-ло-ла-лу-ли-ле-ля-лю;
- 2) лі-лі, ле-ле, ло-ло, ла-ла, лу-лу, ли-ли, ле-ле, ля-ля, лю-лю;
- 3) лі-лі-лі, ле-ле-ле, ло-ло-ло, ла-ла-ла, лу-лу-лу, ли-ли-ли, ле-ле-ле, ля-ля-ля, лю-лю-лю;
- 4) лі-лі-лілл, ле-ле-лелл, ло-ло-лолл, ла-ла-лалл, лу-лу-лулл, ли-ли-лилл, ле-ле-лелл, ля-ля-лялл, лю-лю-люлл;
- 5) лі-лі-лілль, ле-ле-лелль, ло-ло-лолль, ла-ла-лалль, лу-лу-лулль, ли-ли-лилл, ле-ле-лелль, ля-ля-лялль, лю-лю-люлль.

Вправа XII. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) ре, ра, ро, ру, ри, рі, ря, рю;
- 2) ре-ре, ра-ра, ро-ро, ру-ру, ри-ри, рі-рі, ря-ря, рю-рю;
- 3) ре-ре-рер, ра-ра-рар, ро-ро-рор, ру-ру-рур, ри-ри-рир, рі-рі-рір, ря-ря-ряр, рю-рю-рюр;
- 4) ре-ре-рерь, ра-ра-рарь, ро-ро-рорь, ру-ру-рурь, ри-ри-рирь, рі-рі-рірь, ря-ря-рярь, рю-рю-рюрь;
- 5) рере-рере, рара-рара, роро-роро, руру-руру, рири-рири, рірі-рірі, ряря-ряря, рюрю-рюрю.

Вправа XIII. Виконати кожне завдання на одному видиху, чітко вимовляючи всі звуки.

- 1) гбді, гбде, гбдо, гбда, гбду, гбди, гбде, гбдя, гбдю;
- 2) бдгі, бдге, бдго, бдга, бдгу, бдги, бдге, бдгя, бдгю;
- 3) вгді, вгде, вгдо, вгда, вгду, вгди, вгде, вгдя, вгдю;
- 4) вдгі, вдге, вдго, вдга, вдгу, вдги, вдге, вдгя, вдгю;
- 5) кпті, кпте, кпто, кпта, кпту, кпти, кпте, кптя, кптю;
- 6) пткі, птке, птко, птка, птку, птки, птке, птка, пткю;
- 7) фкті, фкте, фкто, фкта, фкту, фкти, фкте, фктя, фктю;

8) фткі, фтке, фтко, фтка, фтку, фтки, фтке, фтка, фткю.

Вправа XIV. Для відпрацювання правильної артикуляції проривного звука [б] вивчити скоромовку:

СІМЕЙНА ІСТОРІЯ

*Був дехто на світі, і звався він Доб.
Дружину він мав, а її звали Моб.
Тримав він собаку на прізвисько Боб
І кішку на прізвисько Чітерабоб.
От якось зварила баранину Моб.
Сідає обідати дядечко Доб.
На частку чекають собака їх Боб
І кішка на прізвисько Чітерабоб.
Як тільки управився з кісткою Боб,
Залишив без кістки і Чітерабоб.
За кішку одразу вступилася Моб,
За Боба – хазяїн, звичайно, це Доб.
Пішов, посварившись, з дружиною Доб,
І гірко ридає ображена Моб.
Та граються мирно на сонечку Боб
І кішка на прізвисько Чітерабоб.*

Література

1. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.
2. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія : навч. посіб. Київ : Логос, 2010. 416 с.
3. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.

5. Овчинникова О. П'ять кроків до гарного мовлення. Мовленнєва комунікація: техніка мовлення. Одеса, 1997. 120 с.
6. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. Київ, 2001–2003.
7. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
8. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокасет. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
9. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 7-8.

Основні закони милозвучності української мови. Корекція неорганічних вад мовлення

План

1. Основні закони милозвучності в українській мові.
2. Засоби милозвучності української мови.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. Теле- та радіожурналістика, 2016. Вип. 15. С. 258-266.*
2. Виявити порушення милозвучності у запропонованих реченнях.
 - А) *Вулиця була геть вся забита навантаженими хурами, що рухались двома зустрічними потоками.*
 - Б) *Кілька хвилин тому я ще сидів у своїй кімнаті й навіть гадки не мав, що доведеться податися в мандри.*
 - В) *Я загорнув Мілімані в свій плащ, підбитий чарівною тканиною.*
 - Г) *Він бачив все те на стелі, і я теж бачив, немов кадри кіно, що бігли угору по освітленій місяцем стіні.*
 - Г) *Дні й ночі приходили та відходили, а Мартін все сидів за столом і писав.*

- Д) Діти не злазили з каруселі цілу годину, та врешті одна заявила, що в неї уже голова іде обертом і вона бачить не одну карусель, а цілих три.
- Е) Йшлося про життя і смерть, і я з всіх сил боровся з хвилями, що загрожували потопити мене: одна хвиля називалась математикою, друга – граматиною, третя – географією і т. ін.
- Є) Ніде правди діти, пороку юний журналіст й не нюхав: армія і військова кафедра у інституті – речі дуже різні.
- Ж) Неподалік сидів товстий лисий джентльмен середнього віку, він приїхав вчора ввечері.
- З) Крім гіпотези про глобальне потепління, є ще і інша – про глобальне обледеніння.
- И) Леді Грейсток лиш похитала головою, як і сотні разів перед тим, коли їм доводилось розмовляти на цю тему.
- І) Хоч було темно, Іванько впізнав чоловіка, якого бачив не раз, бачив навіть того же таки дня у ліщині.
- Ї) Повертаючися одинцем, Флорізелю побачив, як з темряви вийшов чоловік і, шанобливо вклонившись, заступив йому шлях.

3. У запропонованому тексті з дужок обрати ті варіанти, які не порушуються основні закони милозвучності української мови.

СВІТОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Український народ – один (із, з) менших синів (у, в) сім'ї індоєвропейських народів. Ще його міфологія не розвинулась гаразд, як дуже раннє християнство (у, в) Києві, дуже рання візантійська християнська просвіта захопила (і, й) спинула її (у, в) самому процесі розвитку, повернула духовне життя (українського, вкраїнського) народу на іншу стежку. Але, не зважаючи на те, що християнські догмати (і, й) християнська мораль (уже, вже) (увійшли, ввійшли) (у, в) народне життя, ще (і, й) досі між народом не згинуло давнє поганство. Воно ще (і, й) досі держиться (у, в) житті народу, (у, в) обрядах (і, й) звичаях (у, в) колядках, щедрівках, веснянках, купальських піснях, (у, в) весняних іграх, (у, в) приказках, забобонах (і, й) ліках сільських знахарок. Основа давньої української

міфології така сама, як (у, в) всіх арійських народів: то були небесні з'явища, котрі більш (од, від) (усього, всього) (уразили, вразили) фантазію (і, й) думку народу. Небо, засіяне зірками, сонце, місяць, зоря, хмари, дощ, вітер, роса, грім, блискавка – все те поперед (усього, всього) звертало на себе увагу, зачіпало фантазію (і, й) розбуджувало думку дужче (і, й) раніше, ніж земля (і, й) все, що на землі. Ще зачіпала людську мисль зміна літа (і, й) зими, тепла (і, й) холоду, дня (і, й) ночі, світла (і, й) темряви, вічна (і, й) незмінна боротьба на небі світлих (і, й) темних сил.

4. Придумати 5 словосполучень, у яких відбувається збіг однакових приголосних на межі слів (зразок: *факс Ксенії*). Відпрацювати їхню вимову (5-7 разів) із поступовим наростанням темпу.

5. Відпрацювати швидко і чітку вимову запропонованих словосполучень (5-7 разів поспіль): *король орел, хвала халві, лібрето «Ріголетто»*.

6. Виявити порушення щодо милозвучності української мови на регіональному телебаченні.

7. Прослухати та опрацювати два аудіозаписи колеги-студента (на вибір) щодо наявності неорганічних вад мовлення (надмірний темп, нечітка артикуляція, монотонність, паразитичні паузи, інтонаційна одноманітність).

8. Вивчити скоромовки:

а) *Бором брів бобер до брата борошна собі набрати, бо бобріха й бобренята будуть баньки виробляти.*

б) *Галасливі гави й галки в гусенят взяли скакалки. Гусенята їм телпочуть, що й вони скакати хочуть.*

в) *Ось приїхало таксі, ми поїдемо не всі. Хай старий сіда дідусь, а я ніжками пройдуся.*

Література

1. Дячук С.В. Порушення милозвучності української мови в сучасних ЗМК. *Держава та регіони*. 2013. № 2. С. 74–76.
2. Орфоепічний словник української мови: у 2 т. / уклад.: М.М. Пещак, В.М. Русанівський, Н.М. Сологуб та ін.; за ред. М.М. Пещак, В.М. Русанівського. К., 2001–2003.

3. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
4. Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. *Теле- та радіожурналістика*, 2016. Вип. 15. С. 258–266.
5. Стахів М. Український комунікативний етикет: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
6. Ющук І. Милозвучність української мови. *Дивослово*. 2018. № 10 (739). С. 43–46.
7. Яромлінська М.В. Методологічні принципи дослідження мовної милозвучності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2017. Вип. 27 (1). С. 65–67.
8. Яромлінська М.В. Проблема визначення й історія вивчення української евфонії. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*. 2017. Вип. 34. С. 96–109.
9. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 9-10.

Ритміко-інтонаційна організація мовного потоку. Основні фонетичні одиниці мовлення. Наголос. Інтонація та мелодика

План

1. Фонетичне слово. Акцентно-ритмічна структура фонетичного слова.
2. Партитура тексту.
3. Особливості українського наголосу. Типи наголосів (словесний, логічний, фразовий, синтагматичний, емпатичний, наголос акцентної групи).
4. Функції наголосу в українській мові.
5. Поняття акцентеми, акцентуаційної норми.
6. Інтонація, пауза, мелодика.

Завдання:

1. Прочитати вголос інформаційний текст міжнародної тематики у двох варіантах: а) з рівномірним темпом; б) зі свідомим ритмічним членуванням

(паузи, логічні наголоси). Порівняти, як змінюється сприйняття змісту. Зафіксувати, які ритмічні засоби посилюють інформативність.

2. Вивчити реєстр основних партитурних знаків.
3. Підготувати доповідь / презентацію на тему «Особливості мовлення однокласника», у якій звернути увагу на особливості вимови голосних, приголосних звуків, звукосполучень, правильність наголошування слів.
4. Відпрацювати читання авторського тексту з питальною, розповідною, окличною інтонацією.
5. Виписати 20 слів на міжнародну тематику, які викликають труднощі в наголошуванні. Прокоментувати нормативність наголосу в цих словах.
6. Прочитати виразно вірш, голосом підкреслюючи ритміку, виразність, інтонаційну наповненість та емоційно-експресивну забарвленість:

*В саду, в ожинових кущах,
сміливе кошенятко зустріло
Чемного хруща на волохатих лапках.*

І чемний хрущ йому сказав:

- Я радий вас вітати,

Бо я давно на друга ждав,

Я – хрущ. А вас як звати?

Але сміливе кошеня

Було не чемне, мабуть,

Бо не сказавши навіть «няв»,

Втекло чимдуж до мами.

А. Костецький

7. Вивчити скоромовки:

а) *Везе Сенька Саньку з Сонькою на санках. Санки скок, Сенька з ніг, Соньку в лоб, всі у сніг.*

б) *Два бобри брунатно-бурі бабрались в брудній баярі.*

Правда, добре, брате бобре. Дуже добре, друже бобре.

в) Гном в гаю гуляв годину

Назбирав грибів корзину.

Йшла Ганнуся в гастроном.

Їй ішов назустріч гном.

Ніс з грибами він корзину,

Дав Ганнусі половину.

Література

1. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.
2. Борисюк І.В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1990. 200 с.
3. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2001. Вип. 4. С. 151-158.
4. Винницький В. Українська акцентна система : становлення, розвиток. Львів: Бібльос, 2002. 578 с.
5. Головащук С. Словник наголосів. Київ: Наукова думка, 2003. 319 с.
6. Задорожний В.Б. Наголос як словотвірний чинник. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2015. №. 12. С. 58–63.
7. Кобирилка Г. Лексико-семантична функція українського наголосу. *Наук. зап. НаУКМА*. Сер. Філол. науки. 2010. Т. 111. С. 21–23.
8. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
9. Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. Вип. 15. С. 110–117.
10. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер. : Філологія. 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110–114.
11. Скляренко В.Г. Акцентологічний закон Гірта. *Мовознавство*. 1990 № 5. С. 11–16.
12. Франчук В.Я. Праці О. Потебні з акцентології. *Мовознавство*. 1971. № 3. С. 38–46.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 11-12.

Артикуляційно-орфоепічний практикум.

Особливості наголошування іменників у професійному мовленні

План

1. Основні норми наголошування іменників у професійному мовленні.
2. Акцентуація префіксальних, префіксально-суфіксальних та суфіксальних іменників.
3. Наголошування складних іменників та абревіатур.
4. Особливості наголошування іменників іншомовного походження.
5. Наголошування прізвищ та географічних назв.
6. Подвійне наголошування іменників в українській мові.
7. Особливості наголошування іменників у сполученні з числівниками.

Завдання:

1. Опрацювати наукову розвідку *Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. Дослідження з лексикології і граматики української мови. 2014. Вип. 15. С. 110–117.*
2. Підготувати і записати авторське медіаповідомлення на тему «Нові формати міжнародних коаліцій: що змінюється у світовій дипломатії» з відпрацюванням правильної вимови власних назв та абревіатур.
3. Записати короткий усний новинний фрагмент (1 хв.) на міжнародну тему, використовуючи складні іменники.
4. Дібрати 10 пар слів, у яких наголос виконує смислорозрізнявальну функцію.
Зразок: Батьківщина: отримати ба́тьківщину – захищати Ба́тьківщи́ну.
5. Поставити наголос у словах, перевірити правильність наголошування за словником.

Виріток, загадка, Полтавщина, параліч, позначка, кулінарія, вільха, квартал, Герасим, осока, догмат, завдання, фартух, подушка, спина, чорнозем, царина, щипці, грошей (Р. в.), каталог, некролог, біолог, верба,

випадок, гостей (Р. в.), залоза, курятина, граблі, металургія, хірургія, ненависть, Покрова, отаман, кишка, решето, сироватка, смаку (Р. в.), феномен, терези, яловичина, часу (Р. в.), отаман, базарище, батьківство, виконання, бородавка, послання, ожеледиця, старанність, обіцянка, кропива, бюлетень, псевдонім, перегин, переділ, переїзд (дія), переїзд (місце), течія, нелюб, припис, присмерки, хитрощі, переговори, заручини, святощі, нутрощі, побігеньки, закрутаси, посиденьки, велогонки, радіоперешкоди, вантажівка, йогурт, генезис, педкадри, донька, дочка, позаторік, рондо (шриффт), ремінь.

6. Вивчити скоромовки:

а) *На дворі трава, на траві дрова*

Раз дрова, два дрова, три дрова.

Дрова – вишир двору, дрова – вздовж двору.

Чи не вмістить двір дров

Треба видворити дрова на дров'яний двір.

б) *Бук бундючивсь перед дубом,*

Тряс над дубом бурим чубом.

Дуб пригнув до чуба бука –

Буде букові наука.

в) *Ротмістр з ротмістршею, Сашко із сушінням та Маланья-балакуха зупинилися побалакати. Маланья-балакуха балакала, що їй горила говорила, присуджувала, що на дворі-подвір'ї погода розмокropoгoдилася, а на зорі озеро порозовіло. А ротмістр із ротмістршею розповіли, як вони їли-їли льонків у ялини, їх ледве-ледве у ялини доїли. А потім Сашко шапкою шишку зшиб, потрапив у колиску перепелиці, і перепелиця перепеленя ледве переповила.*

Література

1. Варава Я.В. Наголошування складних слів. URL: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine41-11.pdf>
2. Винницький В.М. Акцентна дублетність і кодифікація (на матеріалі непохідних іменників чоловічого роду). *Мовознавство*. 1983. № 6. С. 25–36.

3. Грищан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
4. Задорожний В. Акцентна поведінка слів у групі іншомовної лексики: спостереження над закономірностями. *Дивослово : Українська мова й література в навчальних закладах*. 2009. № 9. С. 36–38.
5. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
6. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ : Довіра, 2001, 2003. Близько 140 000 слів.
7. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокасет. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
8. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Сер. : Філологія. 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110–114.
9. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
10. Скляренко В.Г. Історія акцентуації іменників а-основ української мови. Київ: Наукова думка, 1969. 148 с.
11. Скляренко В.Г. Історія акцентуації іменників середнього роду української мови. Київ: Наукова думка, 1979. 111 с.
12. Сокирко Л.Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.
13. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 13-14.

Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування займенників у професійному мовленні

План

1. Специфіка наголошування займенників в українській мові.
2. Акцентуація префіксальних займенників.
3. Наголошування займенників та їх форм зі сталим наголосом.
4. Особливості наголошування займенників у поєднанні з прийменниками.

Завдання:

1. Підготувати й записати авторський новинний аудіотекст на міжнародну тематику із дотриманням нормативного наголошування займенників.
2. Проаналізувати мовлення одного з відомих медійників (на вибір студента). Звернути увагу на нормативність наголошування слів.
3. У поданих нижче словах та словосполученнях, що вживаються із займенниками, поставити наголос, перевірити нормативність за словником:

тебе, до тебе, абиякий, хто-небудь, хтозна-який, будь-кого, до самого себе, себе одну, самих себе, до чого, вражати в саме серце, закоханий по самі вуха, цьому, ті ж самі обличчя, з самого малечку, для чого-небудь, за собою, завдяки мені, на тобі, на собі, на цьому, цього, всьому, кого-небудь, від кого-небудь, у хтозна-котрому, після цього, для того щоб, всього того.

4. Запропоновані займенники поставити у Р. в, О. в. однини без прийменника та з прийменниками (до, з, зі, із, від...).

Вона, той, цей, ніякий, ніщо, нічий, дещо, деякий, абиякий, хтось, який-небудь, казна-хто, мій, абищо, щось, дехто, він, весь, вони.

Зразок: я

Р. в.: менé, до мéне;

О. в.: мнóю, зі мнóю

5. Вивчити скоромовки:

а) *Ми ходили дЕщо, говорили прОщо, тільки коли ми кому хоч що, або аби щО, то нехай нам хтозна щО і от щО, ми не те щО, а ви там кажете, що ми там щО, або абИщо.*

б) *Гнилі кислиці висіли на осиці, спілі кислиці рясніли на осиці, прийшли лисиці, натрусили кислиці в спідниці. Лисиці пильно поле пильнували, перепілок полювали. Прилетіли перепелиці та й ну дзьобати кислиці. Перепел підпадьомкує, перепелиха перепелу перепідпадьомкує, перепелята перепелу, перепелиці переперепідпадьомкують. А маленька перепеличка під полукіпком розпідпадьомкалась.*

в) *Джміль на склянку з джемом сів,*

Гедзь до нього підлетів,
І дзвінка пішла розмова.
Першим гедзь промовив слово:
«Що, солодкий джем із грушки?»
«З'їм його я самотужки!»
Джміль дзижчав, що було сили,
Поки склянку не закрили.

Література

1. Веселовська З.М. Дублетні наголоси в сучасній українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1960. № 2. С. 14–21.
2. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ: Радянська школа, 1984. 160 с.
3. Єлісovenко Ю.П. Орфоепічний аспект фахової підготовки ведучих. *Ведучий у практиці сучасного радіомовлення* (зб. навч.-метод. матеріалів) / Упоряд. В.Я. Миронченко. Київ : Укртелерадіопресінститут, 2006. С. 51–63.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
5. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен*. 2013. № 2. С. 22–26.
6. Молодід Т.К. Наголос займенників та слів займенникового походження. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine4-15.pdf>
7. Мановицька А.Л. Наголос і його роль у мові. *Українська мова і література в школі*. 1980. № 4. С. 65–68.
8. Овчиннікова А.П. П'ять кроків до гарної мови: Мовленнєва комунікація: техніка мовлення / Під ред. А.Ю. Цофнаса. Одеса: ОКФА, 1997. 184 с.
9. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001, 2003. Близько 140 000 слів.
10. Погрібний М.І. Українська літературна вимова: Навчальний посібник з комплектом аудіокасет. Дніпропетровськ: Агентство «Трансформ», 1992.
11. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 210 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 15-16.

Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні

План

1. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні медійника.
2. Особливості наголошування прикметників, похідних від іменників.
3. Прикметники з варіативним наголошуванням.
4. Акцентні особливості граматичних форм прикметників.
5. Сміслова функція наголосу в прикметниках.
6. Наголошення складних прикметників.

Завдання:

1. Опрацювати наукову публікацію *Комарова З. Кодифіковані норми подвійного наголошування прикметників.* URL: <https://docplayer.net/65412825-Kodifikovani-normi-podviynogo-nagoloshuvannya-prikmetnikiv.html>
2. Підготувати і записати інтерв'ю у двох форматах (текстовий і аудіоформат). У текстовому варіанті слова, що мають складну вимову, записати фонетичною транскрипцією.
3. Поставити наголос у прикметниках.
Кутовий, крайовий, звуковий, жировий, дощовий, димовий, осьовий, больовий, кодовий, кварцовий, злаковий, крановий, льоновий, лавровий, кленовий, грабовий, м'язовий, кедровий, плодовий, басовий, пуховий, мальвовий, туєвий, липовий, видровий, норковий, меблевий, кастовий, кавовий, касовий, бронзовий, плівковий, річковий, пільговий, квітковий, човновий, нігтьовий, мозковий, ляльковий, вишневий, поштовий, прозовий, казковий, табуновий, чавуновий, часниковий, тютюновий, словниковий, волошковий, петрушковий, ганчірковий, голінковий, цукерковий,

світанковий, серпанковий, бавовниковий, виразний, контрактний, невідомий, порядковий.

4. Утворити присвійні прикметники, поставити наголос: *міністр, президент, консул, спікер, прем'єр, дипломат, експерт, генсек, спецпредставник, аналітик, посередник, редактор.*
5. Пояснити смислорозрізнювальну роль наголосу у запропонованих прикметниках. Ввести їх у речення або словосполучення.
Правильний, ядерний, малиновий, характерний, переносний, похідний, варений, консерваторський, магістерський.
6. Від поданих іменників утворити прикметники (чол. рід, однина), в утворених словах поставити наголос:
дипломатія, переговори, саміт, конференція, рекомендація, Європа, делегація, резолюція, уряд, лідер, парламент, посол, конфлікт, криза, оборона, угода, атака, альянс, валюта, податок, торгівля, економіка, фонд, банк.
7. Визначити основний і побічний наголоси у складних словах:
енергопромисловий, антивірусний, полімотивований, євrorинковий, інформаційно-цифровий, дрібнотоварний, євроатлантичний, платоспроможний, внутрішньоочний, довгохвильовий, загальнодоступний, загальноосвітній, західноукраїнський, інформаційно-комунікаційний, віцепрем'єрський, параолімпійський, агроекономічний, зовнішньополітичний, легкоатлетичний, мовностильовий, молочнопromисловий, м'якопіднебінний, народногосподарський, народнопоетичний, низькопродуктивний, правобережний, медіаграмотний, україномовний, мультимільйонний, високоприбутковий, валютно-фінансовий, заготівельно-закупівельний, слаборозвинений.
8. Вивчити скоромовки:
 - а) *Був собі цебер та переполуцебрився на переполуцебрєнята. Була собі макітра та переполумакітрилась на маленькі переполумакітрєнята.*

б) Цей ковпак зроблений не по-ковпаківськи.
Треба його перековпакувати, щоб він був перековпакований.

в) Вчора у чотири вечора Костянтин констатував, що відбувся інцидент з інтендантом: у нього яшма в замші замшила, а чапля чахла, чапля сохла, чапля здохла; на що підпрапорщик з підпрапорщицею відповіли, що Карл у Клари украв корали, а Клара в Карла украла кларнет, і необхідно провести попереджувальні протизлодійські заходи проти настільки скорботної події.

г) *Ворона-Каркарона*

– Де, вороно-каркароно, ти була?

Що, вороно-каркароно, принесла?

Я проснулась, стрепенулась І: «Кар-кар!»

На воронячий зібралась я базар.

Рано-рано прилетіла до струмка,

На городі проковтнула черв'яка.

Покружляла, покружляла я вгорі.

Горобців порозганяла у дворі.

Стріла півня-розбишаку, пісняка –

І чкурнула, дременула із двора.

Література

1. Багмут А.Й. Інтонація спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1985. 216 с.
2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Орфоепічний словник української мови / за ред. В. Русанівського. Київ: Перун, 2006. 208 с.
4. Петренко Н. Особливості наголошування різних частин мови полісемічних слів у синхронному й діахронному аспектах. *Українська мова і література в школі*. 2008. № 8. С. 40–45.
5. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. Київ: Рад школа, 1984. 629 с.
6. Сокирко Л.Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.

7. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. / За ред. М.М. Фащенко. Київ: Академія, 2010. 176 с.
8. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. 257 с.
9. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / За ред. М.А. Жовтобрюха. Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 17-18.

Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування числівників у професійному мовленні

План

1. Акцентні особливості граматичних форм числівників.
2. Наголошення складних та складених числівників.

Завдання:

1. Створити і записати авторський аудіотекст на тему «Розпорядок дня сучасного студента», дотримуючись норм наголошування числівників в українській мові.
2. Прослухати радіопрограму (на вибір) і виявити порушення у наголошуванні числівників. Прокоментувати їх.
3. Виписати з журналістського тексту міжнародної тематики чотири речення з неозначено-кількісними числівниками. Прокоментувати їх наголошування, за потреби перевірити за словником.
4. Скласти речення з числівниками (1, 14, 30, 60, 90, 54) у прямому та непрямим відмінках. Прокоментувати особливості їх наголошування.
5. Записати чотири речення з дробовими числівниками. Числівники записувати словами, поставити наголос.
6. Усі числівники, які вжиті у поданих нижче реченнях, записати словами у відповідній відмінковій формі, поставити наголос, за потреби перевірити за словником. Прокоментувати особливості наголошування числівників.

- А) Українці відкривають власний бізнес у Польщі в різних секторах: вони вже зареєстрували 150 тисяч ФОПів та тисячі товариств.
- Б) Цього року Україна у рейтингу володіння англійською мовою піднялась на 5 сходинок, з 49 на 44 місце.
- В) Кабмін підвищить заробітні плати для медиків на територіях активних і можливих бойових дій до 40 тисяч грн.
- Г) За минулий тиждень у межах Програми підприємці отримали 1 180 кредитів на 6,2 млрд грн, зокрема, від банків державного сектору економіки – 396 кредитів на 1,3 млрд гривень.
- Ґ) Угода про 800 мільярдів доларів для України узгоджена ЄС.
- Д) За 10 місяців цього року до державного бюджету вже перераховано 65 млн грн податків і зборів, що на 55% більше, ніж торік за аналогічний період.
- Е) 200 студентам з Нігерії не дозволено в'їзд до України.
- Є) Абіяке заповнення документів призвело до втрати понад 570 000 гривень.

7. Вивчити скоромовки:

- а) *Летів горобець через верхній хлівець, ніс пуд городу, нам дав потроху.*
- б) *Їхали крамарі, стали на горі тай забалакалися про Прокопа, про Прокопиху, про маленькі Прокопенята.*
- в) **ЛЕЖЕНЬ**
*Жоржик-лежень, лежебока,
З лежебокою морока,
Женя каже: – Не лежи,
Жито жати поможи. –
Лежень каже: – Може, жалко,
Жалко, Женечко, лежанки?
Що ж, як будете ви жати,
Зможу в житі я лежати!*

Література

1. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2001. Вип. 4. С. 151–158.

2. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Єлісовенко Ю.П. Орфоепічний аспект фахової підготовки ведучих. *Ведучий у практиці сучасного радіомовлення* (зб. навч.-метод. матеріалів) / Упоряд. В.Я. Миронченко. Київ: Укртелерадіопресінститут, 2006. С. 51–63.
4. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011.
5. Плющ Н. Мова солов'їна. То чому ж цвірінькаємо? (Про вимовні норми в умовах української-російської мови). *Урок української*. 2001. № 4. С. 19–22.
6. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002. С. 32–37.
7. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
8. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фащенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
9. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Львів: ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 19-20.

Артикуляційно-орфоепічний практикум. Особливості наголошування прислівників у професійному мовленні

План

1. Акцентні особливості граматичних форм прислівників.
2. Наголошування прислівників, утворений від іменників.
3. Наголошування прислівників, утворених від прикметників.
4. Наголошування прислівників, утворених від дієслів.
5. Варіантна акцентуація прислівників.

Завдання:

1. Створити й записати аудіотекст (1-2 хв.) на тему: «Роль соціальних мереж у міжнародних конфліктах», дотримуючись акцентуаційних норм.

2. За допомогою додавання словотворчих суфіксів і префіксів утворити прислівники і поставити наголос.

Пізній, раз, безпосередній, офіційний, публічний, дипломатичний, відкритий, швидкий, ефективний, детальний, частковий, практичний, перевага, принцип, ймовірний, однозначний.

3. Прочитати речення, дотримуючись норм правильної вимови й акцентуації.

А) Вимоги та рекомендації Європейської комісії, безумовно, є обґрунтованими й необхідними для євроінтеграційного руху України.

Б) Зменшення корупції, зростання економіки та обороноздатності – от три ключові вигоди, які українці асоціюють з приєднанням до Європейського Союзу..

В) Готовність європейських лідерів продовжувати підтримку України навіть попри "розворот" США привела до зростання довіри до Європейського Союзу, водночас довіра до НАТО серед українців помітно впала.

Г) Я завжди із цікавістю чекаю Нобелівський тиждень – перший повноцінний тиждень жовтня, коли Нобелівський комітет оголошує лауреатів.

Г) В Європі чудово розуміють і говорять відверто на всіх рівнях, що коли Україна стане повноцінним членом європейської сім'ї, не тільки їй доведеться перелаштовуватись, норми права доведеться перелаштовувати й у Європейському Союзі.

Д) Європейський Союз дає час, але очікує, що цей час буде використано відповідально: на створення інституцій, розвиток інфраструктури, навчання фахівців, запуск ринкових механізмів, додаткові фінансові інвестиції.

Е) Європейський Союз бачить готовність не тоді, коли держава просить більше або менше років для досягнення повної відповідності, а тоді, коли вона приходить із чітким планом, з аргументами і з розумінням, як цей час буде використано.

4. Прочитати прислівники, правильно наголошуючи.

Спозаранку, щовечора, дотла, зісподу, засвітла, наглухо, попросту, порізно, допізна, безвісти, навхрест, заодно, пошепки, навскіс, до смаку, разом, деколи, доверху, зазвичай, по-товариському, затепла, зблизька, зрання, ліворуч, надовго, напровесні, наскрізь, неспроста, всередині, широко, навічно, невтямки, отак, позавчора, нанизу, насторожі, впереміш, напідпитку, напохваті, заочі, вручну, щохвилини, по-своєму, по-сусідському, будь-коли, так-от, хтозна-де.

5. Вивчити скоромовки:

а) *Вашому Паламареві нашого Паламаря не перепаламарювати. Наш Паламар вашого Паламаря перепаламарить, перевипаламарить.*

б) *Кинув кріп Прокіп в окріп. У окропі, окрім кропу кипить короп для Прокопа.*

в) *Кіндрат в брід брів – зустрів бобрів, зустрів бобрів – бобри у рів. Кіндрат добрів – змокрів до брів.*

Література

1. Богданова Є. Історія акцентуації відприкметникових прислівників, мотивованих суфіксальним прикметниками. *Мовознавство*. 2016. № 4. С. 60–69.
2. Винницький В. Відповіді читачам: різом чи різом? *Українська мова і література в школі*. 1988. № 3. С. 68–69.
3. Винницький В. Семантична деференціяція прислівників за допомогою наголосу. *Українська мова і література в школі*. Київ, 1979. № 12. С. 34–43.
4. Іваночко К. Акцентуація прислівників в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. ...канд. філол.наук. Львів, 1997. 20 с.
5. Іваночко К. Варіантна акцентуація прислівників в українській літературній мові. *Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць ДДПУ ім. івана Франка*. Серія: Історія, 2003. № 11. С. 242–250.
6. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
7. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ № 21-22.

Дикція в усному мовленні та методика оволодіння нею. Особливості наголошування дієслів у професійному мовленні

План

1. Особливості наголошування неозначеної форми дієслова.
2. Наголошування особових форм дієслова.
3. Смыслова функція наголосу в дієсловах.

Завдання:

1. Прослухати випуск міжнародних новин або пресконференції. Звернути увагу на нормативність вимови та акцентуації дієслівних форм. Ненормативні форми зафіксувати.
2. Наголошування неозначеної форми дієслова.

Усвідомлювати, демонструвати, легітимізувати, консолідувати, спрямовувати, ідентифікувати, загрожувати, поширювати, протидіяти, прогнозувати, розслідувати, контролювати, регулювати, визнавати, підтримувати, узгоджувати, підписати.

3. Наголошування особових форм дієслів.

Інформує, інформуємо, несемо, несете, коментуєте, коментуємо, оголошує, оголосили, аналізує, аналізували, співпрацює, співпрацювали, прогноую, прогнозували, застосовує, застосували, кажу, казали, роблю, ношу, говорю, розповіла, підняла, знайде, узгоджує, узгоджувала, виступали, виступив, протидіяли, протидіє, поширювали, поширювала.

4. Виконати вправу для відпрацювання керування фонаційним подихом у русі. Промовляти, імітуючи стрибання на скакалці, щоб відтворити фізичне навантаження і в такий спосіб тренувати подих під час руху:

СКАКАЛКА

Зі скакалкою стрибаю.

Я навчитися бажаю

Я стрибаю без упину,

Без задихки подих лине.

*Подихом своїм владати
Так, щоб звук він міг тримати,
Щоб глибоким був, ритмічним,
Не підводив стан фізичний.*

*Голос звучний, рівно леться,
Легко це мені вдається.
Раз-два, раз-два, раз-два, раз!
Я стрибаю довгий час.*

5. Для вироблення правильної техніки мовлення, постановки фонаційного (мовного) дихання виконати вправу, викладену у формі гекзаметра.

*Запам'ятовуй, що перш, аніж слово почати у вправі,
Маєш клітину грудну ти розширити злегка; при цьому
Черева низ підбери, щоб створити для звука опору.
Плечі, як дихаєш, мають у спокої бути, недвижні.
Кожний рядочок вірша ти проказуй на видих єдиний,
Стеж, аби протягом мовлення груди твої не стискались,
Адже на видиху рухатись має лише діафрагма.
Як прочитаєш рядок, не женися читати наступний:
Витримай паузу, віри як велить, а в той час ти
Трохи повітря додай, та лише тільки подихом нижнім,
Стримай повітря на мить, а тоді вже читання продовжуй.
Пильно вистежуй, аби кожне слово ставало почутим:
Дикцію ясну і чисту на приголосних не втрачай ти,
Рот відкривай, не лінуйся, щоб голосу вихід був вільний,
Голос і в тихому мовленні хай збереже металевість.
Перш, ніж почати вправлятись на темп, висоту чи на гучність,
Треба звернути увагу на рівність і стійкість звучання,
Слухати пильно, щоб голос ніде не дрижав, не хитався.*

Видих ощадливо розрахувати на кожний рядочок:

Зібраність, дзвінкість, польотність, повільність, і стійкість, і плинність –

Ось що ти слухом уважним шукатимеш пильно у вправах.

Література

1. Овчиннікова А.П. П'ять кроків до гарної мови: Мовленнева комунікація: техніка мовлення / За ред. А.Ю. Цофнаса. Одеса: ОКФА, 1997. 184 с.
2. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
3. Сокирко Л. Г. Слово актора. Поради з орфоепії українського сценічного мовлення. Київ: Мистецтво, 1971. 56 с.
4. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М.М. Фащенко. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
5. Яцемірська М. Культура фахової мови журналіста : навч. посіб. Л. : ПАІС, 2004. 331 с.

СКЛАДНІ ВИПАДКИ НАГОЛОШЕННЯ: КОРОТКИЙ СЛОВНИК

А

абі́де

адже́

адресува́ти

азербайда́нський

актуа́лізація

алфа́вітний

ана́літика

ана́фема

анонсува́ти

апарта́менти

апокри́фічний

аргуме́нт

аристокра́тія

а́ркушик

артиле́рійський

архі́вува́ти

Б

багатонаціо́нальний

багаторазо́вий

балансува́ння

бездро́товий

безпринци́пний

безстроко́вий

біржови́й

бла́говіст

близьки́й

блокува́ння

бо́втати

болоті́стий

боро́давка

брéндинг

бри́фінг

бронетранспортéри

бури́тинóвий

бюджéтний

бюлетéнь

бюрократі́я

В

вантажі́вка

верифіка́ція

взає́модія

ві́года (користь)

виго́да (зручність)

вида́ння

визво́льний

визна́вати

використóвувати

вимо́га

ві́падок

ві́правдання

виробні́цтво

висві́тлювати

високопостáвлений

ві́трата

ві́дгомін

відстоювати
візуалізувати
військово-технічній
віршовій
вітчим
впровадження

Г

гейміфікація
генеральний
гібралтарський
гібридизація
гібридний
гіперпосилання
гіпотеза
глибоко
глобалізація
глотковий
глядач
головування
горошина
граблі
грамотій
графá
громадський
гучний

Г

гáвити
галагáн

га́нок

гетотáти

гéлгіт

гігнути

гирліга

гнотовій

грунтовій

Д

далебі

дані́на

двоступене́вий

дебáти

дезінформа́ція

демілітаризо́ваний

демокра́тія

деревина́ (матеріал)

дереві́на (дерево)

дециме́тр

де́циця

де-ю'ре

джентельме́н

джерелó

джинсо́вий

ді́влячись

дина́міка

дирéкція

дича́віти

діалóг

добовій

довѣрху
довідник
догмат
докір
документ
донесті
донька
допізна
дослідний
дослідник
дочіста
дочка
дрімота
дрова

Е

евфонія
ейфорія
екскурс
експансія
експерт
експертний
експлуатація
експортёр
ембарго
емблема
емпатія
епілепсія
епілог
етнічний

ефективність

Є

євразійський

єврозона

євроімідж

євроінтеграція

єврокомісія

європарламент

європейський

єдиноплемінний

єретик

єство

Ж

жаліти

жало

жалоба

жалюзі

жаркий

жеврити

живопис

житло

житловий

життєздатність

журнал

журналістика

З

забавка

забарикадува́лися
забезпéчення
завда́ння
за́вжди
завчасу́
за́гадка
загальнодосту́пний
за́головок
зада́рма
заіржа́влий
заіржа́вити
закі́нчити
законода́вчий
законтра́ктований
залиши́ти
замі́жня
занести́
за́очі
запам'ято́вувати
за́понка
запрото́рити
застере́ження
за́стібка
засто́порити
зате́мна
зві́сока
зда́лека
здійснювати
зібра́ння
знахо́дитися

зобразіти
зóзла
зокре́ма
злсерéдження
зра́ння
зру́чний

I

ідемо́
іде́нтичність
ікло́
іконо́пис
інвесту́вання
інду́стрія
інститу́ція
інтера́ктивний
інтернаціо́нальний
інформа́ційний
інформа́ція
інформува́ння

K

катало́г
катма́
католи́цький
кварта́л
кідати
кібербезпе́ка
кісткові́й
коалі́ція

кóлесо

кóлія

компенсаційний

комунікація

конкúренція

консóрціум

констрóкторський

контéнт

конфіденційний

концептуальний

концéпція

координувáти

кóпчений (дієприкметник)

копчéний (прикметник)

корісний

кóрість

корпоратівний

короткочáсний

кóсий

котрій

крі́тика

крицéвий

крóїти

кропивá

куліна́рія

Л

ламкі́й

ла́те

легітíмність

листопа́д
лі́чити
лише́
лі́дство
літо́пис
ліце́нзія
лобіюва́ння
логі́стика
локаліза́ція
ло́кшина
лояльні́сть
лу́па

М

маніпуля́ція
ма́ркетинг
медіаекспе́рт
медіа́тор
ме́неджер
мере́жа
металу́ргія
мі́лостиня
міжнаро́дний
міліме́тр
мобіліза́ція
модера́тор
моніто́ринг
мрї́йли́вий
мультиме́діа
мя'зові́й

Н

навіга́ція

на́впіл

навча́ння

надба́ння

наза́вжди

нанести́

нао́чність

напа́сть

напро́весні

напро́чуд

на́рівні

наса́мперед

на́скрізний

нащи́серце

на́чинка

недото́рканність

нена́видіти

нена́висний

нена́висть

нести́

низа́ти

нівечити

нова́торство

нові́й

нові́нний

нудні́й

О

обгово́рення

об'єктів
обіця'нка
обстріл
одина́дцять
одноразо́вий
озна́ка
онóвлення
опера́тíвний
опі́тування
опози́ція
опто́вий
опублікува́ти
організа́ція
осетéр
ота́ман
офіці́йний

П

партéр
пе́карський
пенітенціа́рний
перво́цвіт
перéбіг
перевезті́
перевесті́
переві́зний
переговóри
переля'к
перенесті́
перéпад

перéпис
перéпустка
перéсуд
перéтин
першочерговий
підлітковий
підпорядкува́ння
пізнáння
піцeрія
пла́стиковий
платфо́рмв
плитковий
по́друга
позиціонува́ння
по́значка
по́милка
помо́вчати
поня'ття
порядко́вий
посере́дині
поси́віти
поси́діти
привезті́
привесті́
прі́морозок
принесті́
пропози́ція
пристрéлити
прóстий
профeсорсько-виклада́цький

псевдонім

публікація

Р

редакція

рейтинг

резолуція

рекомендація

реконструктивний

репортаж

репутація

реструктуризований

ретрансляція

референдум

решето

ринковий

рівнина

роздрібний

розслідування

розповідний

розповіді

розчавіти

рукопис

С

сантиметр

світлозахисний

світлостійкий

середина

симетрія

сирóватка
сі́льськогосподáрський
сі́мдеся'т
сі́тчастий
скінчі́ти
ску́чний
сла́бий
слі́на
смуше́вий
спі́на
спі́вробі́тництво
спóвна
спростува́ння
ста́ріти
ста́тистика
ста́туя
сте́рпіти
стові́дсотковий
сторі́нковий
стра́тегія
суверені́тет
судно́
сумі́рний
супрові́дний
сфотографува́ти

Т

та́кож
текстові́й
темно́та

тендénція
терезі
тернóвий
тігровий
тисóвий
тітульний
тихцém
тім'яній
тіністий
товстій
толерáнтність
толóчіти
тотóжність
травестія
трактувáння
транспортувáння
трансформáція

У

універсáльний
уніфікація
уповновáжений
уподóбання
урáзлівий
урегулювáння
урочістий
усерéдині
úсмійка
устáленість
устанóва

утвердіти

Ф

фармація

фаховий

фенóмен

фіксаáльний

філістерський

фірмовий

флангóвий

фóльга

фóндовий

фóрзац

франментáція

функціонування

футуристичний

Х

ха́керство

хаóс (безлад)

характерістика

хваткий

хібність

хирля'вий

хиткий

хірургічний

хлипкий

хлю'пнути

хорóбрый

хоробрішати

хóстинг

Ц

ца́рина

цеме́нт

це́нтнер

це́нтраліза́ція

цита́та

цифровіза́ція

цілодобові́й

цілодобóво

цінні́к

ці́нності

Ч

чаві́ти

часо́пис

часто́тність

чепу́рний

чергові́й

черстві́й

че́рствіти

чималі́й

чисе́льність

чіткі́й

чле́нство

чорно́зем

чорно́слив

чорно́та

чоти́рна́дцять

чуткий

чутливий

Ш

шанобливість

широко

широкомасштабність

шляхом

шляхопровід

шовковий

шофёр

Щ

щабель

щавель

щелепа

щипці

щільна

щільність

щоденний

щодобовий

щораз

Я

яблуневий

яйцевий

я'кось (невідомо як)

якось (одного разу)

ярмарковий

ясний

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИХ ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Орфоепія як розділ мовознавства.
2. Основні правила української літературної вимови.
3. Основні орфоепічні норми.
4. Порухення правил української літературної вимови.
5. Анатоомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків.
6. Будова мовленнєвого апарату.
7. Акустичні властивості мовних звуків.
8. Фонетична транскрипція.
9. Фонематична транскрипція.
10. Загальна характеристика та класифікація мовних звуків.
11. Артикуляційно-акустичні умови творення голосних звуків.
12. Основні вимовні норми у системі українського вокалізму.
13. Особливості вимови голосних [a], [o], [y].
14. Вимова звуків [e] та [и] в українській мові.
15. Особливості вимови звука [і].
16. Найдавніші чергування голосних звуків.
17. Основні вимовні норми у системі українського консонантизму.
18. Вимова дзвінких і глухих приголосних звуків.
19. Фонемна кореляція [г] і [ґ].
20. Вимова губних і зубних приголосних звуків.
21. Вимова шиплячих звуків.
22. Особливості вимови звукосполучень.
23. Вимова африкат.
24. Особливості вимови слів іншомовного походження.
25. Позиційні зміни голосних і приголосних фонем у мовному потоці.
26. Основні закони милозвучності в українській мові.
27. Засоби милозвучності української мови.
28. Фонетичне слово. Акцентно-ритмічна структура фонетичного слова.

29. Проклітики. Енклітики.
30. Партитура тексту.
31. Особливості українського наголосу. Типи наголосів (словесний, логічний, фразовий, синтагматичний, емпатичний, наголос акцентної групи).
32. Функції наголосу в українській мові.
33. Поняття акцентеми, акцентуаційної норми.
34. Варіативне наголошування слів в українській мові.
35. Словесний наголос, його особливості.
36. Фразовий наголос та його типи.
37. Логічний наголос (за працями Митрополита Іларіона та М.І. Погрібного).
38. Наголос акцентної групи. Емпатичний наголос.
39. Інтонація, пауза, мелодика. Їх роль у вимові.
40. Зони фонетичної інтерференції в українській мові (лінгвістичний і соціолінгвістичний аспект).
41. Моделі акцентноритмічної структури українського слова В.А. Богородицького та О.О. Потебні.
42. Основні норми наголошування іменників у професійному мовленні.
43. Акцентуація префіксальних, префіксально-суфіксальних та суфіксальних іменників.
44. Наголошування складних іменників та абревіатур.
45. Особливості наголошування іменників іншомовного походження.
46. Наголошування прізвищ та географічних назв.
47. Подвійне наголошування іменників в українській мові.
48. Особливості наголошування іменників у сполученні з числівниками.
49. Специфіка наголошування займенників в українській мові.
50. Акцентуація префіксальних займенників.
51. Наголошування займенників та їх форм зі сталим наголосом.
52. Особливості наголошування займенників у поєднанні з прийменниками.
53. Особливості наголошування прикметників у професійному мовленні медійника.

54. Особливості наголошування прикметників, похідних від іменників.
55. Прикметники з варіативним наголошуванням.
56. Акцентні особливості граматичних форм прикметників.
57. Смыслова функція наголосу в прикметниках.
58. Наголошення складних прикметників.
59. Акцентні особливості граматичних форм числівників.
60. Наголошення складних та складених числівників.
61. Акцентні особливості граматичних форм прислівників.
62. Наголошування прислівників, утворених від іменників.
63. Наголошування прислівників, утворених від прикметників.
64. Наголошування прислівників, утворених від дієслів.
65. Варіантна акцентуація прислівників.
66. Особливості наголошування неозначеної форми дієслова.
67. Наголошування особових форм дієслова.
68. Смыслова функція наголосу в дієсловах.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Основна література

1. Башманівська Л.А., Башманівський В.І. Дикція й емісія голосу. Виразність професійного мовлення журналіста: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів і дистанційного навчання. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 108 с.
2. Винницький В. Українська акцентна система: становлення, розвиток. Львів: Бібльос, 2002. 578 с.
3. Гливінська Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоепія: навч. посіб. Київ: Логос, 2010. 416 с.
4. Грицан Н.В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
5. Караман С.О., Караман О.В. Орфоепічний тренінг: Посібник. КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2011. 180 с.
6. Орфоепічний словник української мови: В 2 т.: Близько 140 000 слів / За ред М.М. Пещак, В.М. Русанівського; Уклад.: М.М. Пещак та ін.; НАН України; Український мовно-інформаційний фонд; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Довіра, 2001–2003. Т. I. 955 с.; Т. II. 918 с.
7. Орфоепічний словник української мови / уклад.: В. Русанівський, В. Чумак, Г. Ярун; за ред. В. Русанівського. Київ: Перун, 2006. 202 с.
8. Плющ Н.П., Бондаренко В.В. Сучасна українська мова. Орфоепія: навч. посіб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 207 с.
9. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів: Априорі, 2020. 280 с.
10. Сербенська О. Культура усного мовлення. Практикум: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

Допоміжна література

11. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. Київ, 1994. 168 с.

12. Багмут А.Й. Інтонація спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1985. 216 с.
13. Бойко В. Проблема орфоєпії української літературної мови. *Мовознавство*. 1987. № 11. С. 12–14.
14. Борисюк І.В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення. Київ: Наукова думка, 1990. 200 с.
15. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць*. Львів, 2002.
16. Винницький В.М. Акцентуаційні етюди: монографія. Львів – Жовква: Місіонер, 2004. 280 с.
17. Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. Київ: Радянська школа, 1984. 160 с.
18. Винницький В.М. Функційне навантаження українського наголосу. Львів: ДП «Видавничий дім «Укрпол», 2010. 373 с.
19. Гальчук І. Акцентуаційна адаптація запозиченої лексики в українській мові: (наголошення слів бутик і дискурс). *Українська мова*. 2006. № 3. С. 58–66.
20. Головащук С. Словник наголосів. Київ: Наукова думка, 2003. 319 с.
21. Дьячук С.В. Порушення милозвучності української мови в сучасних ЗМК. *Держава та регіони*. 2013. № 2. С. 74–76.
22. Задорожний В.Б. Наголос як словотвірний чинник. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9: Сучасні тенденції розвитку мов. 2015. №. 12. С. 58–63.
23. Задорожний В.Б. Про причину постійної наголошуваності префікса ви- в дієсловах доконаного виду. *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 66–75.
24. Залюбовська Л. Особливості орфоєпії в мові засобів масової інформації. *Мандрівець*: Видання «Наукових записок Національного ун-ту «Києво-Могилянська Академія». 2008. Вип. 2. С. 71–76.
25. Іщенко О.С. Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення. Київ: Інститут української мови НАН України, 2012. 220 с.

26. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навчальний посібник. Київ: Ліра-Київ, 2007. 240 с.
27. Кобирилка Г. Лексико-семантична функція українського наголосу. *Наук. зап. НаУКМА. Сер. Філол. науки.* 2010. Т. 111. С. 21–23.
28. Косенко Ю. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник. Суми: Сумський державний університет, 2011. 281 с.
29. Левун Н. Наголошуймо слова правильно! *Бористен.* 2013. № 2. С. 22–26.
30. Левун Н.В. Шляхи засвоєння акцентуаційних норм української мови. *Дослідження з лексикології і граматики української мови.* 2014. Вип. 15. С. 110–117.
31. Наконечна Л.Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфонологія. Графіка. Орфографія: посібник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 108 с.
32. Наконечний М.Ф. З історії орфоепічних норм сучасної української мови: (Про одну традиційну рису укр. літ. вимови). *Питання літературознавства і мовознавства.* 1965. Вип. 1. С. 57–62.
33. Овчинникова О. П'ять кроків до гарного мовлення. Мовленнєва комунікація: техніка мовлення. Одеса, 1997. 120 с.
34. Орфоепічний словник української мови: в 2 т. / уклад.: М.М. Пещак та ін. Київ: Довіра, 2001, 2003.
35. Погрібний М.І. Орфоепічний словник. Київ: Рад школа, 1984. 629 с.
36. Погрібний М.І. Словник наголосів української літературної мови. Київ: Рад. школа, 1959. 602 с.
37. Пристай Б.Р., Пристай Г.В. Акцентні варіанти української мови: теорія, історія. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Філологія.* 2014. № 1107, Вип. 70. С. 110–114.
38. Ріпей М., Борейчук О. Говорімо правильно. *Дивослово.* 2013. №03(672). С. 48–51.
39. Сербенська О.А. Ефірне мовлення у взаєминах з усною мовою. *Телевізійна й радіожурналістика: зб. наук.-метод. праць.* Львів, 2002. С. 32–37.

40. Сербенська О. Основні параметри милозвучності української мови. *Теле- та радіожурналістика*, 2016. Вип. 15. С. 258–266.
41. Стахів М. Український комунікативний етикет: навчально-методичний посібник. Київ: Знання, 2008. 245 с.
42. Сучасна українська мова: підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; за ред. О.Д. Пономарева [2-ге вид., перероб.]. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
43. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум / За ред. М. Фащенко. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 176 с.
44. Томан І. Мистецтво говорити. Київ: Політвидав України, 1989. 257 с.
45. Тоцька Н. Засоби милозвучності української мови. *Дивослово*. 2012. №12(669). С. 38–43.
46. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / за ред. М.А. Жовтобрюха. Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.
47. Українська мова: Орфографія. Орфоепія: Тестові завдання: навч. посіб. / За ред. М.Л. Микитин-Дружинець. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 336 с.
48. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. 3-тє вид. Івано-Франківськ, 2013. 332 с.
49. Штурнак О. Інтонаційна виразність – важливий елемент телевізійного тексту. *Вісник Львів. нац. ун-ту*: Серія: журналістика. Львів, 2007. Вип. 7. С. 154–160.
50. Ющук І. Милозвучність української мови. *Дивослово*. 2018. № 10 (739). С. 43–46.
51. Ярмолінська М.В. Методологічні принципи дослідження мовної милозвучності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2017. Вип. 27 (1). С. 65–67.
52. Ярмолінська М.В. Проблема визначення й історія вивчення української евфонії. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2017. Вип. 34. С. 96–109.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

53. Вправи для покращення дикції від Наталки Пазюк.
#ЯхочуЗтобоюГоворити: YouTube-канал. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=6Vdu73pICj0>
54. Гарна вимова: YouTube-канал. URL:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLxeiSyIBANyE1DhHnj5MJrX8twNh77hrq>
55. Електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/>
56. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника.
URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
57. Мовна майстерня Ореста Масника. URL:
https://www.tiktok.com/@orestmasnyk_coach/video/7407714728870497542
58. Найдовша скоромовка у світі. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=5s0MwmXOFAI>
59. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету.
URL: <https://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
60. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. URL:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
61. Орфоепічний словник української мови. URL: <https://1673.slovaronline.com/>
62. Погрібний М.І. Українська літературна вимова. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=2viI7mIvK04>
63. Транскрипція. Словозміна. URL: <https://goroh.pp.ua/>
64. Єлісєвенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: навч. посіб. / За ред. В. В. Різуна. К.: Атака, 2008. 204 с. URL:
<https://pdfcoffee.com/--17831-pdf-free.html>